

Press och information

Europeiska unionens domstol
PRESSMEDDELANDE nr 06/22
Luxemburg, den 18 januari 2022

Dom i mål C-261/20
Thelen Technopark Berlin

Trots att EU-domstolen redan har slagit fast att den tyska lagstiftningen om minimibelopp för arvoden för tjänster som utförs av arkitekter och ingenjörer (HOAI) strider mot tjänstedirektivet, är en nationell domstol som prövar en tvist mellan enskilda inte på grundval av enbart unionsrätten skyldig att underlåta att tillämpa denna tyska lagstiftning

Detta påverkar emellertid inte vare sig möjligheten för denna domstol att i ett sådant mål med stöd av nationell rätt underlåta att tillämpa nämnda lagstiftning, eller i förekommande fall möjligheten för en part som lidit skada till följd av att nationell rätt inte är förenlig med unionsrätten att begära ersättning från tyska staten

År 2016 ingick fastighetsbolaget Thelen och ingenjören MN ett uppdragsavtal. Enligt avtalet åtog sig MN att utföra sådana tjänster som avses i Verordnung über die Honorare für Architekten- und Ingenieurleistungen (Honorarordnung für Architekten und Ingenieure – HOAI) (tysk förordning av den 10 juli 2013 om arvoden för arkitekts- och ingenjörstjänster) (nedan kallad HOAI) mot betalning av fasta arvoden till ett belopp av 55 025 euro.

Ett år senare sade MN upp avtalet och utfärdade en slutlig faktura för de tjänster som utförts. MN stödde sig på en bestämmelse i HOAI¹ enligt vilken tjänsteleverantören, för den tjänst denne tillhandahållit, har rätt till en ersättning som uppgår till minst det minimibelopp som fastställs i nationell rätt, och väckte med beaktande av de betalningar som redan hade gjorts talan för att kräva betalning av det utestående beloppet, som uppgick till 102 934,59 euro, det vill säga ett högre belopp än det som parterna avtalat om.

Efter att ha tappat målet i första och andra instans överklagade Thelen till Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland), som är hänskjutande domstol i förevarande mål. I sin begäran om förhandsavgörande erinrar sistnämnda domstol om att EU-domstolen redan har konstaterat² att denna bestämmelse i HOAI är oförenlig med den bestämmelse i direktiv 2006/123 som i huvudsak förbjuder medlemsstaterna att behålla krav för utövandet av en verksamhet som innebär att tjänsteleverantören är skyldig att följa en minimi- och/eller maximitaxa såvida dessa krav inte uppfyller de kumulativa villkoren avseende icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet³. Den nationella domstolen beslutade således att fråga EU-domstolen huruvida en nationell domstol, vid prövningen av om en talan som väckts av en enskild mot en annan enskild ska bifallas, ska underlåta att tillämpa den nationella bestämmelse som åberopats till stöd för käromålet om denna strider mot ett direktiv, i detta fall mot tjänstedirektivet. Den hänskjutande

¹ Artikel 7 i förordningen innebär att de minimibelopp för arkitekters och ingenjörers planerings- och övervakningstjänster som anges i den arvodestaxa som avses i den artikeln, med vissa undantag, är bindande och att ett avtal med arkitekter eller ingenjörer om lägre arvoden än minimibeloppen är ogiltigt.

² Dom av den 4 juli 2019, kommissionen/Tyskland ([C-377/17](#)), och beslut av den 6 februari 2020, hapeg dresden ([C-137/18](#)).

³ Det rör sig om artikel 15.1, 15.2 g och 15.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden (EUT L 376, 2006, s. 36) (nedan kallat tjänstedirektivet). Närmare bestämt ska medlemsstaterna enligt denna bestämmelse undersöka om det i deras respektive rättsordningar finns några krav för utövande av tjänsteverksamhet bestående i fasta minimi- och/eller maximavgifter som tjänsteleverantören måste tillämpa och se till att dessa krav i så fall är förenliga med villkoren avseende icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet.

domstolen har i detta avseende påpekat att det i förevarande fall inte är möjligt att tolka HOAI i överensstämmelse med tjänstedirektivet.

Domstolens bedömning

EU-domstolen (stora avdelningen) slår fast att en nationell domstol, som har att pröva en tvist där enbart enskilda står mot varandra, inte på grundval av enbart unionsrätten är skyldig att underlåta att tillämpa nationell lagstiftning som, i strid med artikel 15.1, 15.2 g och 15.3 i tjänstedirektivet, fastställer minimibelopp för arvoden för tjänster som utförs av arkitekter och ingenjörer och som innebär att avtal som avviker från denna lagstiftning är ogiltiga.

Principen om unionsrättens företräde medför visserligen en skyldighet för alla myndigheter i medlemsstaterna att säkerställa unionsbestämmelsernas fulla verkan. Av principen om unionsrättens företräde följer dessutom att det, för det fall det inte är möjligt att tolka nationell rätt i enlighet med kraven i unionsrätten, åligger den nationella domstol som inom ramen för sin behörighet ska tillämpa unionsbestämmelser en skyldighet att säkerställa att dessa bestämmelser ges full verkan genom att, med stöd av sin egen behörighet, vid behov, underlåta att tillämpa nationell lagstiftning, även senare sådan, som strider mot unionsbestämmelserna, utan att vare sig begära eller avvakta ett föregående upphävande av denna genom ett lagstiftnings- eller annat konstitutionellt förfarande.

En nationell domstol är dock inte på grundval av enbart unionsrätten skyldig att underlåta att tillämpa en bestämmelse i nationell rätt som strider mot unionsrätten för det fall sistnämnda bestämmelse saknar direkt effekt. Detta hindrar dock inte att nämnda domstol, liksom varje behörig nationell förvaltningsmyndighet, har möjlighet att med stöd av nationell rätt lämna en bestämmelse i nationell rätt utan avseende, när den strider mot en bestämmelse i unionsrätten som saknar direkt effekt.

I förevarande fall erinrar domstolen om att artikel 15.1 i tjänstedirektivet enligt domstolens egen praxis kan ha direkt effekt om denna bestämmelse är tillräckligt precis, klar och ovillkorlig. I det aktuella fallet åberopas emellertid denna bestämmelse som sådan i en tvist mellan enskilda för att lämna nationell lagstiftning som strider mot direktivsbestämmelsen utan avseende. Rent konkret skulle tillämpningen av artikel 15.1 i tjänstedirektivet i det nationella målet frånta MN rätten att begära arvode motsvarande det minimibelopp som föreskrivs i den aktuella nationella lagstiftningen. Domstolens praxis utesluter emellertid att denna direktivsbestämmelse kan tillerkännas en sådan verkan i en tvist mellan enskilda.

Domstolen tillägger att följande framgår av artikel 260.1 FEUF: Om domstolen finner att en medlemsstat har gjort sig skyldig till fördragsbrott ska denna medlemsstat vidta de åtgärder som krävs för att följa domstolens dom, varvid behöriga nationella domstolar och förvaltningsmyndigheter är skyldiga att vidta alla nödvändiga åtgärder för att underlätta genomförandet av unionsrättens fulla verkan och, vid behov, underlåta att tillämpa en nationell bestämmelse som strider mot unionsrätten. **Fällande domar i mål om fördragsbrott syftar dock framför allt till att fastställa vilka plikter som åvilar medlemsstaterna när dessa har åsidosatt sina skyldigheter och inte till att ge enskilda rättigheter. Härav följer att sådana domar inte i sig räcker för att nämnda domstolar och förvaltningsmyndigheter, inom ramen för en tvist mellan enskilda, ska vara skyldiga att underlåta att tillämpa nationell lagstiftning som strider mot en bestämmelse i ett direktiv.**

Däremot kan den part som lidit skada till följd av att nationell rätt inte är förenlig med unionsrätten åberopa domstolens praxis för att i förekommande fall erhålla ersättning för nämnda skada. Enligt nämnda rättspraxis ankommer det på varje medlemsstat att försäkra sig om att enskilda erhåller ersättning för den skada de orsakats till följd av att unionsrätten inte har iakttagits.

Domstolen understryker i detta avseende att eftersom den redan har slagit fast att den nationella lagstiftningen i det nationella målet inte är förenlig med unionsrätten, och att det således utgör ett fördragsbrott från Förbundsrepubliken Tysklands sida att behålla den, ska

denna överträdelse av unionsrätten anses vara uppenbart klar i den mening som avses i den rättspraxis som behandlar en medlemsstats utomobligatoriska skadeståndsansvar vid åsidosättande av unionsrätten.

PÅPEKANDEN: Begäran om förhandsavgörande gör det möjligt för domstolarna i medlemsstaterna att, i ett mål som pågår vid dem, vända sig till EU-domstolen med frågor om tolkningen av unionsrätten eller om giltigheten av en unionsrättsakt. Domstolen avgör inte målet vid den nationella domstolen. Det är den nationella domstolen som ska avgöra målet i enlighet med EU-domstolens avgörande. Detta avgörande är på samma sätt bindande för de övriga nationella domstolar där en liknande fråga uppkommer.

Detta är en icke-officiell handling avsedd för massmedia och den är inte bindande för domstolen.

Domen i [fulltext](#) publiceras på webbplatsen CURIA dagen för avkunnandet.

Kontaktperson för press: Gitte Stadler ☎ +352 4303 3127

Bilder från uppläsningen av domen finns tillgängliga på "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106